

njima je i po strukama razrađeni popis starih poljskih rukopisa i štampanih knjiga do kraja 18. st. u Strahovskoj biblioteci koji je dao A. Měšť'an (*Starší polonika Strahovské knihovny*, 85—90). U istoj rubrici F. V. Mareš izvještava (249—250) o radu 2. zasjedanja Ediciono-tekstološke komisije Međunarodnog komiteta slavista koja se održavala od 26.—28. IX 1962 u Varšavi. Glavna tačka programa bila je diskusija o nacrtu »Instrukcije za sastavljanje kataloga starih slavenskih rukopisa« koju je sastavila grupa čeških slavista. »Instrukcija« je ovdje objavljena na ruskom jeziku (240—249). Zanimljiv je i opširan osvrt J. Vašice (*Obširná a smišená redakce Zakona sudného ljudem*, 251—259) na Tihomirovo kritičko izdanje kraće i šire redakcije Zakona sudnjega koji se temelji na njegovim vlastitim istraživanjima. Treba spomenuti i prilog Milade Černá (*K problému periodizace dějin literatury národů Jugoslávie*, 532—543) koji se odnosi uglavnom na problem periodizacije narodne i novije jugoslavenske književnosti.

B G.

ROČNÍK XXXIII (1964)

U čitavom 1. sv. (str. 1—157) štampana je potpuna bibliografija svih trideset prvih godišta »Slavie« (1—17, 1922—1940; 18—30, 1947—1961) koju je izradila Dagmar Marešová. Podijeljena je u tri dijela: u prvom (S c h e m a) dan je shematski pregled materijala; u drugom (I n d e x) materijal je razrađen po strukama, a u trećem (R e g i s t r u m n o m i n u m) registrirana su sva imena iz Indeksa. U Indeksu je materijal podijeljen ovako: programatski radovi, nauka o jeziku, nauka o književnosti, historija slavistike, arheologija, protohistorija, historija, bizantologija, etnografija, slavenska kultura, pravo, likovna umjetnost, periodika, bibliografski prikazi i bibliografija, katalogi, varia, registri (imená, stvari i riječi) pojedinih godišta »Slavie«. Unutar svake struke izvršena je podjela po grupama, a unutar grupe opet po granama. Bibliografske jedinice označene su rednim brojem na početku retka, a na koncu retka brojem je označeno godište i stranice

na kojima se rad nalazi. Kad je riječ o recenziji knjige ili članka, o ko-referatu na konferencijama i sl., onda ispred rednog broja dolazi ispunjen kružić, dok izvorni članci i materijali nemaju nikakve oznake. Indeks je izrađen stručno i pregledno, a za slavistiku je posebno važan jer predstavlja glavninu onoga što se na njoj radilo kod Čeha između dva rata i poslije II svjet. rata. — H. PLEVAČOVA, *K syntaxi záporných existenciálních vět v staroslověnských žaltářích* (161—170). Autorica dopunjuje Večerkinu zaključku u vezi sa upotrebom genitiva i nominativa kao subjekta u niječnim egzistencijalnim rečenicama u staroslavenskom jeziku, koje je iznio u radnji *Strídání záporového genitivu se záporovým akusativem v staroslověštině* (zbornik uz 70-godišnjicu rođenja Fr. Trávníčka: *Studie ze slovanské jazykovědy*, Praha 1958, str. 185—200). Večerka je pokazao da u staroslavenskim tekstovima evanđelja i Suprasalskog zbornika u niječnim egzistencijalnim rečenicama subjekt podjednako dolazi u nominativu i genitivu, zatim da u njima objekt obligatno dolazi u genitivu i da su malobrojni primjeri (svega 10%) u kojima objekt iza negacije dolazi u akuzativu. Plevačová pak pokazuje da je u tekstovima psaltira jasna razlika između niječnih egzistencijalnih rečenica kada je subjekt supstantiv od istih kada je subjekt particip: u prvom slučaju subjekt redovito dolazi u genitivu, a u drugom redovito je u nominativu. — J. VRANA, *Glagoljski grafemi Ѡ, ѡ, ѣ i njihova ćirilaska transkripcija* (171—181). Autor je ispitaao upotrebu navedenih glagoljskih grafema u stsl. spomenicima i njihovu ćirilsku transkripciju i pokazao da je njihova prvobitna upotreba više odgovarala grčkom grafijskom mišljenju nego stsl. fonološkom sistemu (Ѡ i ѡ odgovaraju grčkim grafemima η i ι). Pokazao je da Ѡ i ѡ u Ki imaju dvojaku upotrebu: u neutralnom položaju njma se podjednako označuje fonem i, ali je Ѡ znatno češći od ѡ. U diftonškom položaju njihove su uloge bile podijeljene: Ѡ se upotrebljava u dvočlanim nizovima vo-

kal + jь (ji), a grafem Ѣ u dvočlanim nizovima Ѣj + vokal. Ujedno se Ѣ upotrebljava u vezi ѢѢ, kojom se označuje fonem y i ima karakter grčkih silaznih diftonga s monoftonskim izgovorom. Taj sistem upotrebe navedenih glagoljskih grafema — po mišljenju autora — vrlo je kompliciran i nije posve odgovarao jezičnom stanju na bugarsko-makedonskom području, te je silom prilika moralo doći do njegova pojednostavnjivanja. Do najveće promjene došlo je u većini spomenika u označivanju fonema y dvočlanim grafemom ѢѢ mjesto ѢѢ. U označivanju fonema i grafem Ѣ postepeno potiskuje grafem ѢѢ, a posebno označavanje dvočlanih nizova Ѣj + vokal i vokal + jь se napušta, i tako dolazi do ravnoteže u upotrebi jednoga i drugoga grafema. Grafem Ѣ - zadržava monoftonske, a grafem ѢѢ piše se pretežno u diftonskim pozicijama (u dvočlanom grafemu ѢѢѢ). Do slične ravnoteže dolazi i u stsl. ćir. grafiji. Ta grafija — kaže autor — počiva na prvobitnoj identifikaciji glagoljskog grafema Ѣ ćir. grafemom и, a glagoljskog Ѣ ćir. 1. Ćirilsko и zadržava monoftonske, a i diftonske pozicije, tj. piše se u dvočlanim grafemima ѢѢ, ѢѢ, ѢѢ, ѢѢ, ю, Ѣ. Tako je — zaključuje autor — u glagoljici i ćirilici došlo do različite upotrebe grafema ѢѢ — Ѣ i и — 1. O tome treba voditi računa pri ćir. transkripciji glag. spomenika i ѢѢ treba prenositi sa ćir. и: Ѣ sa и; ѢѢ sa Ѣи, a ѢѢ sa Ѣ. Autor, dakle, predlaže suprotan sistem u transliteraciji ѢѢ — Ѣ nego što je u općoj praksi u nauci. Svjestan je stoga da njegov prijedlog u praksi neće naći dovoljan broj pristaša, ali smatra da istraživači stsl. spomenika moraju računati s netačnošću dosadašnje transkripcije. — V. TKADLČIK, *Dvoji ch v hlaholici* (182—193). Autor se ne slaže s mišljenjem da se paučasto h u glagoljici pojavilo u njenom kasnijem stadiju oponašanjem grčke varijante slova γ sa upisanim kružićem (Geitler, Nahltigal) niti da je ono tvorevina

pisara Asemanova ev., Sinajskog psaltira i Pariškog abecedarija (Vajs) niti da ga je uvela neka lokalna pisarska škola u 10. st. pod utjecajem Azbučne molitve (Kuljbakin) i dr. Smatra da su solunski Slaveni grčko velarno h prilagodili svojem izgovoru, te je ono postalo grleno, a da su grčko palatalno h preuzeli bez promjene. Na taj su način imali dva h: laringalno u slavenskim i grčkim riječima i palatalno samo u grčkim. Stoga je Konstantin shvatio kao pojavu sa dva samostalna glasa. Na to ga je naveo još i njegov sistem, tj. dva znaka za k — k', g — g', dakle i za h — h'. Autor se osvrće na grafiju i na položaj u azbuci paučastog i običnog h i zaključuje da oba potječu od samog Konstantina, da su prema tome oba bila u izvornoj glagoljici i da paučasto označuje palatalni glas h, a obično h nepalatalni glas. — J. STOLC, *Posesivne záměna 3. osoby a ich adjektivizácia predovšetkým v slovenčine a češtine* (str. 194—203). Autor prati uvjete nastanka i razvoja adjektivizacije genitivnih oblika lične zamjenice za 3. lice u posesivnoj funkciji u slav. jezicima i dolazi do zaključka da je ta pojava važna crta za klasifikaciju slav. jezika. Ona datira od 10. st., a njene uzroke traži autor u morfološko-sintaktičkoj strukturi. Na temelju analize primjera u pojedinim slav. jez. pokazao je da je adjektivizacija genitiva lične zamjenice za 3. lice u posesivnoj funkciji provedena u južnoslavenskim jezicima, zatim u istočnoslavenskim, gdje je šarolikija nego u južnoslavenskim i gdje je obuhvatila stare posvojne zamjenice: *moj, tvoj, svoj, naš*; u zapadnoslavenskim jez. do te adjektivizacije nije došlo.

U 2-om sv. nalaze se još radovi F. WOLLMANA, *Další propracování srovnávacích postupů* (204—231) i K. HORÁLKA, *Typologické a kontaktové vztahy* (232—246). U odjeljku *Materialy a diskuse V. PROCHAZKA* (*Tri nové marné pokusy o prokázání bulharského a makedonského původu Zakona sudného ljudem*, (262—267) kritički se osvrće na tri novija rada koja se odnose na *Zakonъ sudnyj ljudemъ*, i to: B. R. Janovskoga, *Ošte po vъprosa za proishoda i sъštността na »Zakonъ sud-*

nyj ljudemъ» (Godišnik na sofijskija universitet, juridičeski fakultet, 52, Sofija 1962, 325—404), M. Andreeva, *Kv̄de e bil s̄vzdaten »Zakonъ sudnyj ljudemъ»* (Slavjanska filologija 5, Sofija 1963, 113—136) i S. V. Troickoga, *Sv. Mefodij kak slavjanskij zakonodatel'* (Bogoslovskie trudy 2, Moskva 1963, 85—141). V. Procházka konstatira da su sva nastojanja Janovskog da dokaže bugarski karakter ZS ostala samo neuspjeli pokušaj, da Andreevljevi prigovori tezi o velikomoravskom podrijetlu ZS ni najmanje nisu tu tezu uzdrimali i da se ne može prihvatiti teza Troickog o Metodijevu autorstvu ZS.

— I. NEMEC, *Původ slovesa kvisti/cvisti* (353—358). Autor pokazuje da bogati staročeški leksički materijal, koji je sada sakupljen u Institutu za češki jezik ČSAV u Pragu, potvrđuje Machekovu pretpostavku o podrijetlu slavenske riječi *kvisti/cvisti*, koju je iznio u svom Etimološkom rječniku češkog jezika g. 1957. (str. 351), tj.: 1) *kvisti* etimološki je srodno sa *svētēti* i *svētiti*; 2) osnova riječ *kvisti* (**kyēit-* / **kyit-*) s formalne strane bila je imenica **kyojtos* (> *kvētōs*), a u pogledu značenja na razvoj te riječi imala je važnu ulogu prepozicija *pro-*; 3) značenje riječi *kvisti* u osnovi je vezano za skupnu, zajedničku radnju; 4) korijen **kyeit-* koji se formalno razlikuje od korijena **kyeit-* upotrebljava se u značenju *zazelenjeti*, prolistati specijalno u oblasti flore.

— H. SCHUSTER-SEWC, *Noch einmal zur Behandlung der Liquidaverbindungen tl, dl in den slawischen Sprachen* (359—368). Autor se u osnovi priklanja mišljenju Trubeckog u vezi s razvitkom i promjenama skupina *tl, dl* u pojedinim slavenskim jezicima. Prema Trubeckom, promjene *tl, dl* nisu tipične južnoslavenske, nego one predstavljaju općeslavenski proces koji se oslabljenim intenzitetom i različitim rezultatima nastavio sve od prasl. vremena u pojedinim slav. jezicima. Trubecki taj proces dovodi u vezu sa zakonom otvorenog sloga i pomicanjem slogovne granice izazvane tim zakonom. Autor se ne slaže s onima (to su u prvom redu Eckblom, Tesnière, Meillet, Bernštajn) koji

promjene *tl, dl* tumače razlozima različite artikulacije u prajužnoistočnim i prazapadnoslavenskim dijalektima. Prema tom tumačenju veza eksplozivnih i likvidnih glasova bila je čvršća i zatvorenija u južnoistočnoslavenskim dijalektima, te je u njima rano moglo doći do pojednostavljenja skupina *tl i dl* (> 1), dok je u zapadnoslavenskim ta veza od početka labavija i čuva određenu samostalnost obaju sastavnih dijelova, pa stoga ostaje nepromijenjena. Za razliku od Trubeckog, koji smatra da je pomicanje slogovne granice, a s time u vezi i pojednostavljenje glasovnih skupina *tl, dl* obuhvatilo prasl. jezično područje od sjeverozapada, autor misli da je ta pojava nastupila najprije u jugoistočnom prasl. jez. području i da se otuda proširila na sjeverozapadno. — V. KYAS, *Česká předloha nejstarší lužickosrbské jazykové památky* (369—374). Autor je uspoređivao rukopisni lužickosrpski prijevod Novoga zavjeta M. Jakubice iz 1548. (najstariji lužickosrpski jezični spomenik) sa češkim prijevodima Novoga zavjeta i utvrdio da je kao predložak Jakubici poslužilo češko izdanje Jana Hada iz g. 1545, a ne prvo iz 1538.

U 2-om sv. (str. 232—249) dan je djelomično informativni pregled Pestog međunarodnog kongresa slavista koji je održan od 17—23. IX 1963. u Sofiji, i to: onomastika, baltoslavenski jezični odnosi, zasjedanje Međunarodne komisije za slav. atlas i zasjedanje Međunarodne bibliografske komisije. O ćirilometodskim i staroslavenskim pitanjima informirala je E. Bláňová (str. 247—249). Pregled je nastavljen u 3. sv. (str. 384—414), i to: problemi historijsko-komparativne leksikologije, balkanistika, opći i metodološki problemi komparativne nauke o književnosti. Tu su prikazana i zasjedanja Međunarodne komisije za Rječnik csl. jezika u Zagrebu od 4—8 lipnja 1963. i u Sofiji od 23. IX 1963. i Međunarodne komisije za slav. jez. atlas u Bukureštu od 7—10. svibnja 1963. Na pregled kongresnih problema nadovezuje se (str. 415—439) bibliografija predavanja na sofijskom kongresu koju je izradila D. Marešová na principu tematske podjele pro-

vedene na Kongresu. U odjeljku *Materialy a diskuse* F. V. MAREŠ (*Južnoslavenski nazivi biljaka u češkom herbaru Veleslavina*, str. 440—442) tumači jedina tri južnoslavenska naziva (1 hrvatski i 2 slovenska) biljaka, i to za sparogu, kamilicu i srakonogu, koja su se uz češke i poljske nazive našla u Veleslavinom češkom prijevodu (2. izdanje u Pragu 1596) latinskog herbara P. O. Mathiola. — O. KRÁLIK (*O existenci slovanské legendy prokopské*, 443—448) nastoji potvrditi istinitost latinskog pisca, koji je u prologu legendi o sv. Prokopu napisao: »... historia veridica de slavonicis litteris in latinitatem translata«, tj. da je postojala slav. legenda o sv. Prokopu prije 14. st. Po mišljenju autora ona je nastala najkasnije 10—15 godina poslije svečeve smrti. — K. HADERKA, *Sočtanija subrehta, svjazannogo s infinitivom, v staroslavjanskijh i cerkovnoslavjanskijh pamjatnikah* (505—533). Na materijalu stsl. i csl. spomenika prati autor slučajeve u kojima dolazi subjekt vezan za infinitiv, tj. one konstrukcije u kojima infinitiv ima svoj vlastiti subjekt. U njima subjekt dolazi najčešće u dativu (*dativus cum infinitivo*), rjeđe u akuzativu (*accusativus cum infinitivo*) i još rjeđe u nominativu (*nominativus cum infinitivo*). Nakon detaljne analize primjera u kojima subjekt dolazi u dativu, kao i analize funkcije te konstrukcije i njena odnosa prema grčkim i latinskim izvorima, autor zaključuje da dativ s infinitivom u stsl. i csl. tekstovima dolazi najčešće na onim mjestima gdje se u grčkom ili latinskom predlošku nalazi akuzativ s infinitivom, ali da su također brojni i primjeri kada se akuzativ s infinitivom ne prevodi dativom s infinitivom nego drugim sredstvima (koje K. H. iscrpno navodi). Konstrukciju dativa s infinitivom — kaže autor — stvorili su i razvijali sami slavenski prevodioci na osnovi stranog impulsa, tj. grčkog i latinskog akuzativa s infinitivom, te je ona postala značajna knjiška karakteristika stsl. i csl. prijevoda. To pokazuje — nastavlja autor — da se prevodioci nisu mehanički odnosili prema grčkim i latinskim izvorima i da u svoje prijevode nisu mehanički prenosili akuzativ s infinitivom, jer je stran

slav. jezičnom osjećaju, već su ga zamjenjivali vlastitom konstrukcijom dativa s infinitivom. Stoga su u najstarijim stsl. prijevodima rijetke konstrukcije akuzativa s infinitivom, a još rjeđe nominativa s infinitivom, koji je također stran slav. jezičnom osjećanju. Na temelju odnosa stsl. prijevoda prema infinitivnim konstrukcijama u grčkim i latinskim predlošcima autor je konstatirao da su se prevodioci najstarijeg perioda mnogo slobodnije odnosili prema grčkim i latinskim izvorima i da su mnogo pazili na to da u svoje prijevode unose crte koje su svojstvene slav. sintaktičkom sistemu, nego prevodioci mlađih tekstova, koji su često — težeći za tim da svoje prijevode što više približe oficijelnom carigradskom tekstu — mehanički preuzimali razne grčke konstrukcije, a među njima akuzativ i nominativ s infinitivom (autor navodi za to primjere iz Ostroške biblije iz 1581). — L. PACNEROVÁ, *Sintaksis infinitiva v staroslavjanskijh evangel'skijh kodeksah s točki zrenija tehnikii perevoda* (534—557). Radnja je dopuna i suprotstavljanje vlastitom članku *K syntaxi infinitivu v staroslověnských evangelních kodezech* objavljenom u zborniku *Studie ze slovanské jazykovědy* (posvećen 70-godišnjici rođenja Fr. Trávníčka). Na osnovi vlastite potpune ekscerpције svih primjera infinitiva iz stsl. evanđelja autorica je detaljno proučila njihovu upotrebu i odnos prema grčkom predlošku, te izvela tri osnovna zaključka. Prvo: oko dvije trećine cjelokupnog materijala odnosi se na slučajeve kada infinitiv u stsl. odgovara infinitivu u grčkom predlošku. Prema autoričinu mišljenju ta činjenica nije rezultat ropskog prevodenja sa grčkog, nego je ona u većini slučajeva rezultat paralelne upotrebe infinitiva u oba jezika. U grčkom i staroslavenskom jez. — kaže Pacnerová — upotreba infinitiva proističe iz funkcije indoevropskog infinitiva i samo su rijetki primjeri infinitiva nastali pod utjecajem grčkog predloška. Drugo: umjesto grčkog infinitiva u stsl. prijevodu upotrebljavaju se i druga sintaktička sredstva (npr. zavisne rečenice a) s veznikom *da* i b) s veznikom *jako*; grčki akuzativ s infinitivom prevodi se pomoću akuzativa i parti-

cipa itd.). Treće: u stsl. prijevodu dolaze infinitivi na mjestima gdje ih u grčkom predlošku uopće nema. Na taj način autorica se ne slaže s nekim dosadašnjim mišljenjima u kojima se suviše ističe zavisnost stsl. prijevoda o grčkom originalu niti s mišljenjima koja taj utjecaj ignoriraju. Ona kaže da je neophodno razlikovati živu, vlastitu upotrebu infinitiva, pa makar bila paralelna s upotrebom u grčkom jeziku, od neposrednih grčkih utjecaja i s tog gledišta ocjenjivati slaganje i razlike između slav. prijevoda i grčkog originala. — S. WOLLMAN informira o komparativnim temama iz književnosti na V međunarodnom kongresu slavista u Sofiji pod naslovom *Srovnavači studium žanru na V. mezinárodním sjezdu slavistů* (596—613). U odjeljku *Kritiky a referáty* treba spomenuti prilog J. SEDLÁČKA, *Nové práce o dějinách srbohrvatských nářečích* (633—645) u kojemu referira o novijim radovima iz historije hs. jezika, hs. dijalekata (na prvom mjestu o Popovićevoj knjizi *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, zatim o Beličevoj knjizi — skriptama — *Osnove istorije srpskohrvatskog jezika I. Fonetika*, Beograd 1960, o Pavlovićevim *Primerima istoriskog razvitka srpskohrvatskog jezika*, Beograd 1956, o Ivićevoj *Dijalektologiji sh. jezika. Uvod u štokavsko narečje*, Novi Sad 1956. i o njegovu izdanju na njemačkom iz 1958. kao i o nizu manjih radova iz tog područja).

A. N.

ROČNÍK XXXIV (1965)

100-godišnjicu smrti V. St. Karađića koja je bila proslavljena raznim manifestacijama 1964. god. časopis je obilježio uvodnim člankom DALIBORA BROZOVIĆA, *Vuk i novoštokavska folklorna Koine* (Prilog tipologiji slavenskih standardnih jezika) (1—27). U tom radu okarakterizirana je jedinstvena i presudna uloga Vuka u stvaranju *standardnog jezika* kod Srba i uloga koju je »posredno i djelomično neposredno« imao u »formiranju standardnog jezika kod Hrvata.« Autor uočava i analizira specifičnosti sh. standardnog jezika, »osobito one što izviru iz udjela što ga je u

njegovoj genezi imao jezični izraz folklorne književnosti«, koji u skladu s njegovim osobinama naziva novoštokavskom folklornom Koine. — A. L. GOLJDBERG, *Jurij Križanić i Šimon Starovoljski* (28—40). Autor ispoređuje »Politiku« J. Križanića s djelom Š. Starovoljskog: S. Starovolsci, Polonia, Coloniae 1632. i S. S[tarowolsky], *Reformacya obyeczajów polskich* S. 1 (1649), i utvrđuje u čemu se sastoji utjecaj Š. Starovoljskog na Križanićevo djelo. Sličnost nije u »duhu«, kako je tvrdio P. A. Bezonov, nego u formi, strukturi, tematici i žanru kojim se Križanić koristio ugledanjem na onda autoritativnog literata. No Križanić je tu formu »napolnil« »novym soderžanijem« te se »Politika« smatra »pervym razvernutyim manifestom ideologii absolutizma«. — JAN SVOBODA, *Onomastika na V. mezinárodním sjezdu slavistů v Sofii 17—23. IX 1963* (105—108) — daje izvještaj o radu Međunarodne slavističke onomastičke komisije. — JAN SEDLÁČEK, *Výsledky zkusmého sběru materiálu pro slovanský jazykový atlas* (109—111), izvještava o historijatu pripravnih radova Međunarodne komisije za slavenski jezični atlas. — KAREL JELÍNEK, *Slovanská a latinská Sázava* (123—131), diskutira povodom članka O. Králíka: O existenci slovanské legendy prokopské (Slavia 33, 1964, 443—448), jer se ne slaže s njegovom ocjenom prokopske legende kao djela slavenske Sazave i prologa kao njoj suvremenog djela. Autor smatra da »podatke o dataciji legende ne valja uzimati ozbiljno, da ona odgovara nazorima XIII stoljeća« i da je treba staviti uz analistiku latinskog kloštra. — OLDŘICH KRÁLÍK, *Nové práce o Moravské legendě a tzv. Kristiánovi* (145—150). Kritički prikaz novog djela o čirilometodskoj hagiografiji — P. Devos: Une mosaïque: La Légende morale des SS. Cyrille et Méthode, (Analecta Bollandiana 81, 1963, 229—250). Učeni bolandista ocjenjuje LM kao nesamostalno djelo, kao kompilaciju starijih legendi. U istom godištu Analecta Bollandiana 1963, (351—367) nalazi se članak P. Devos: La «Legenda Christiani» est-elle tributaire de la Vie «Beatus Cyrillus»? — To je nova edicija legende Beatus Cyrillus, različita od